

Ortaokulların Altıncı ve Yedinci Sınıfında Öğrenim Gören Çocukların Sosyal Uyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

 Fatih AYDOĞDU
 Figen GÜRİSOY

In terms of Several Variables An Investigation on the Level of Social Adaptation of Children Studying in Sixth and Seventh Grade of Secondary Schools

Özet

Amaç: Bu araştırma, ortaokulların altıncı ve yedinci sınıfında öğrenim gören çocukların sosyal uyum düzeyleri üzerinde cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, aile tipi ve anne-baba öğrenim durumu gibi değişkenlerin anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. **Yöntem:** Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmaya Erzincan ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokulların altıncı ve yedinci sınıflarında öğrenim gören 668 çocuk dahil edilmiştir. Araştırmanın verileri “Genel Bilgi Formu” ve “Sosyal Uyum Ölçeği” ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde parametrik testlerden bağımsız örneklemeler için t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. **Bulgular ve Sonuç:** Araştırma sonucunda, çocukların sosyal uyum düzeyleri üzerinde sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, aile tipi, anne ve baba öğrenim durumu gibi değişkenler anlamlı farklılık oluştururken; cinsiyetin anlamlı farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Elde edilen bulgular literatür eşliğinde tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: sosyal uyum, çocuk, sosyo-demografik değişkenler

Abstract

Objective: This study was carried out to determine whether some variables such as; gender, class level, number of siblings, birth order, family type and the parents' level of education create significant difference in the level of social adaptation of children who study in the sixth and seventh grade of secondary schools. **Methods:** The study is a descriptive one in scanning model. 668 children studying in Erzincan province in sixth and seventh grade of schools which are linked to Ministry of National Education were included to the study. The data of the study were obtained through “General Information Form” and “Social Adaptation Scale”. In the analysis of the obtained data, from parametric tests T test and one-way analysis of variance were used for unpaired samplings. **Results and Conclusion:** As a result of the study it was found that some variables such as class level, the number of siblings, birth order, family type and parents' level of education created significant difference on the children's social adaptation levels; however, gender did not create significant difference. The obtained data were discussed in company with the related literature and some suggestions were presented.

Key words: social Adaptation, child, socio-demographic variables.

Alındığı tarih/Received Date:
28.06.2019

Kabul tarihi/Accepted Date:
02.12.2019

Sorumlu yazar:

Fatih AYDOĞDU

e-mail:

fatydogdu1985@gmail.com

¹Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Erzincan, Türkiye

²Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara, Türkiye

Not: Bu çalışma ilk yazarın “Göçmen Aile Çocuklarının Uyum Düzeylerine Sosyal Uyum Programının Etkisinin İncelenmesi” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Bireyin kendisi ve çevresi arasındaki dengeyi korumak amacıyla kendini, başkalarını ya da çevreyi uyumlaştırmak için değişimler oluşturduğu bir süreç olarak tanımlanan uyum, bireyin doğal çevreye uymasını ifade eder. Doğal çevreye uymayan organizmalar canlılığını yitirdiğinden yaşamak bir uyum süreci olarak kabul edilebilir. Psikolojik açıdan ele alındığında ise; her organizmanın çevre ile etkileşim yoluyla doyurulması gereken gereksinimleri vardır. Uyum süreci bu gereksinimlerin doyurulması sırasında ortaya çıkan engellerin üstesinden gelme çabalarını içerir (Ercan, 2012). Uyum, fiziksel, sosyal, psikolojik ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanmasına etki eden koşullar arasındaki dengeyi sağlama işlevi görür (Deka, 2017).

Bireyin sosyal çevresi ile uyum sağlaması olarak nitelendirilen sosyal uyum ise (Aras, 2015), insanların gereksinimlerini karşılamada, bir sistem davranışının doğruluğu ve etkinliği hakkında toplumsal yargıya cevap verir (Ali et al., 2012). Bu nedenle sosyal uyum, insan davranışlarıyla doğrudan bağlantılı önemli konulardan biri olarak kabul edilir. Sosyal uyum, hem motivasyonlarını ve ihtiyaçlarını uyumlaştırmaya çalışan bir bireyin tepkisini hem de çevre ve diğer etkenlerin farklı koşullarını içerir. Bu durumda birey uyum sürecinde, kendi memnuniyetini sağlama çabası içerisinde iken daha fazla sosyal kabullenmeye yol açan olumlu eylemlerde bulunmalı ve farklı yaşam koşullarına uyum göstermelidir (AlZboon, 2013).

Belirli bir çevredeki birey ve gruplar arasında güçlü ilişkiler kurulması sosyal uyumun, zayıf ilişkiler kurulması ve ayrıcalıklı kimlikler kullanılması ise sosyal uyumsuzluğun göstergesidir. Sosyal uyum, çocuğun fizyolojik hayatını devam ettirebilmesi için ihtiyaçlarının karşılanmasını, toplumda kabul görme ve değer bulma gibi duygusal yönden gerekli hislerin doyurulmasını, çevresiyle kurduğu sosyal bağlar sayesinde giderek daha çok kendi kendine yeten ve ebeveynlerinden bağımsız ve özgür bir birey olmasını sağlar. Bu yetiler, çocuğun gizil güçleri ve potansiyelini ortaya çıkarabilmesini, yaşadığı toplumun sosyo-kültürel yapısını içselleştirerek bir topluluğa ait olma ve onun içinde önemli bir yeri doldurma gibi diğer yetileri kazanmasını sağlar (Bayram, 2013). Sosyal yönden uyumlu olan bireyler, içinde bulunduğu toplumun normlarına ve beklentilerine uygun davranışlar sergilerler (Ayдын ve Sönmez, 2014).

Özellikle, psikolojik ve fiziksel değişimlerin olduğu ve kimlik arayışının yaşandığı (Leung ve Karnilowicz, 2002), yalnızlık ve değersizlik duygularının daha çok hissedildiği (Fergusson et al., 2006; Stoolmiller et al., 2005), sosyal ve duygusal sorunların yaygın olarak görüldüğü ergenlik döneminde bulunan çocuklar (Karevold, 2008) uyum sağlama konusunda risk altında bulunmaktadır (Steinberg, 2017). Sosyal ve duygusal değişimlerin yaşandığı ergenlik döneminde çocuklarda, fiziksel ve davranışsal birçok değişiklik meydana gelir (Dumitrescu, 2015). Bu dönemde ebeveynlerin çeşitli stresörlerle karşı karşıya kalan çocukları yetiştirme ve onlarla iletişim kurma tarzlarını değiştirmesi zordur. Bu zorluklara rağmen ebeveynler ergenlerle ilişkilerini gözden geçirerek ve yeniden yapılandırarak çocuklarının ihtiyaç duydukları destek ve korumayı sağlamalıdır (Yablonska, 2013). Çocukların ihtiyaçlarının belirlenmesi için duygu ve düşüncelerini paylaşmaları gerekir. Ancak, bu dönemde çocukların kendi duygularını anlama ve yönetme becerilerini geliştirmelerinin yanı sıra akranlarının duygularını tanımaları da önem arz etmektedir. Çocukların olumlu akran ilişkilerine sahip olması, daha yüksek benlik algısına sahip olmalarına ve yüksek düzeyde okul performansı sergilemelerine katkı sağlayarak psikososyal uyum süreçlerini olumlu yönde etkiler.

Ergenlik döneminde çocukların kişilerarası problemler yaşamaları, psikososyal güçlükler açısından daha büyük risklere yol açar (Campbell et al., 2010). Dar ve Tali (2014),

Jammu ve Keşmir bölgesinde yaşayan ergenler üzerinde yaptıkları araştırmalarında, ergenlerin okul, aile ve sosyal çevrede yüksek düzeyde uyum sorunu yaşadıklarını saptamışlardır. Ergenlerin bu dönemde sürekli değişen akran grupları ve farklı eğitim ve davranış beklentileri gibi yeni zorluklarla karşı karşıya kalmaları okula uyumlarını olumsuz yönde etkilemektedir (Atherton, 2010). Bu dönemde fiziksel, zihinsel ve sosyal güçlerin dengesinin kaybedilmesi, bireyin kendisi, ailesi ve toplumla geniş çapta yeni bir uyum sürecinden geçmesini gerektirir (Deka, 2017). Wenz-Gross et al. (1997) ortaokulda öğrenim gören 482 çocuk üzerinde yaptıkları araştırmalarında, ailelerin çocuklarına daha az duygusal destek vermelerinin çocukların akranlarıyla ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini ve daha az arkadaşlık desteği algılayan çocukların daha düşük sosyal benlik algısına sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Bu sonuç, çocukların aile ve akranlarından gördükleri sosyal ve duygusal desteklerin onların gelişimlerini destekler nitelikte olduğunu göstermektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, ergenlik döneminde bulunan çocukların sosyal uyum becerilerinin desteklenmesinin, çocukların başkalarıyla sağlıklı ilişkiler geliştirmeleri açısından önemli olduğu söylenebilir.

Farklı yaş gruplarında bulunan çocukların sosyal uyumlarını ve becerilerini etkileyen faktörler konusunda çeşitli çalışmalar yapılmış olmasına rağmen (Akduman, Günindi ve Türkoğlu, 2015; Akış ve Alakoç Pırpır, 2018; Aladağ Albayrak, 2012; Canbulat ve Küçükkaragöz, 2007; Can Yaşar, 2011; Coşkun ve Samancı, 2012; Çam, Saka ve Gümüş, 2009; Çetingöz ve Yıldırım Doğru, 2016; Gülay ve Önder, 2011; Kaya ve Akgün, 2016; Seçer vd., 2014; Sungur, 2010; Tanrıverdi ve Eraslan, 2015; Uysal, Aydos ve Akman, 2016; Yoleri ve Tanış, 2014), ortaokul altıncı ve yedinci sınıfta öğrenim gören çocukların uyum düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür (Avşar, 2013; Çetin ve Alkan-Ersoy, 2016; Güven, 2017; Ryan ve Patrick, 2001). Bu nedenle özellikle ergenlik dönemine denk gelen ortaokul yıllarında çocukların sosyal uyum düzeyleri üzerinde etkili olan değişkenlerin belirlenmesinin önemli olacağı düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle araştırmada ortaokul altıncı ve yedinci sınıfta öğrenim gören çocukların sosyal uyum düzeyleri üzerinde cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, aile yapısı, anne ve baba öğrenim

durumu gibi değişkenlerin anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2016). Tarama modelleri, büyük gruplar üzerinde çalışma olanağı verir. Bu tür nicel araştırma desenlerinde araştırmacının bağımsız değişken ya da faktörler üzerinde manipülasyonu olmaz (Büyüköztürk, 2014).

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim öğretim yılı içinde Erzincan ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokulların altıncı ve yedinci sınıflarında öğrenim gören çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, seçkisiz örnekleme yoluyla seçilen 668 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmaya dahil edilen çocukların % 50,4'ü kız ve % 49,6'sı erkek, % 51,5'u yedinci sınıfta ve % 48,5'u altıncı sınıfta öğrenim görmekte, % 41,87'i ilk çocuk, % 69,9'u iki ve daha az kardeşe sahip, % 83,7'si çekirdek aileye sahip, % 66,8'inin annesi ortaokul ve üstünde öğrenim düzeyine sahip ve % 83,4'ünün babası ortaokul ve üstünde öğrenim düzeyine sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, veri toplama aracı olarak "Genel Bilgi Formu" ve "Sosyal Uyum Ölçeği" kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu'nda, çocukların cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, aile tipi ve anne-baba öğrenim durumu ile ilgili sorular yer almaktadır.

Sosyal Uyum Ölçeği, ortaokulların altıncı ve yedinci sınıfına devam eden çocukların sosyal uyum düzeylerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Sosyal Uyum Ölçeği, tek boyut ve 55 maddeden oluşmakta, ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek, 5'likert şeklinde; "(1) Hiç katılmıyorum", "(2) Katılmıyorum", "(3) Kararsızım", "(4) Katılıyorum" ve "(5) Tamamen Katılıyorum" şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek

en düşük puan 55, en yüksek puan 275'dir. Ölçeğin kapsam geçerliği, uzman görüşü alınarak sağlanmıştır. Yapı geçerliğini sınamak için faktör analizlerinden açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçüt geçerliğinde ise Erdoğan ve Bacanlı (2003) tarafından geliştirilen Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Geliştirilen Sosyal Uyum Ölçeği ile Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin olumlu sosyal beceri faktörü arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = .32, p < 0.5$), Bu sonuç, Sosyal Uyum Ölçeğinin ölçüt geçerliğinin sağlandığını göstermektedir. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı ile hesaplanmıştır. Yapılan istatistiklere göre ölçeğe ait alfa değeri 0.95 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar ölçeğin kapsam, yapı ve ölçüt geçerliği ile güvenilirliğinin sağlandığını göstermektedir (Aydoğdu, 2019).

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi SPSS paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Verilerin analizi için öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığı kolmogorov-smirnov testi ile incelenmiştir. Örneklem büyüklüğünün 35'den büyük olması durumunda Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi kullanılmaktadır (McKillup, 2012). Yapılan kolmogorov smirnov testi sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır ($p > .05$). Normal dağılım gösteren verilerin analizi için parametrik testler kullanılmaktadır (Kul, 2014). Araştırmada bağımsız iki grup arasındaki farkın anlamlılığını tespit edebilmek amacıyla bağımsız örneklem için t testi, ikiden fazla gruplar için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Anlamlı F değerleri için, ikili karşılaştırmaların yapılmasında ise, varyans homojenliğinin sağlandığı durumlarda Scheffe testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada, çocukların sosyal uyum düzeyleri üzerinde cinsiyet, sınıf düzeyi, doğum sırası, kardeş sayısı, aile tipi, anne öğrenim ve baba öğrenim durumu gibi değişkenlerin etkili olup olmadığına ilişkin analizler yapılmış ve elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde çocukların cinsiyetlerine göre sosyal uyum düzeylerinin anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($t_{666} = 140, p > .05$).

Tablo 1. Çocukların Cinsiyetlerine Göre Sosyal Uyum Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Kız	337	241,37	27,49216	666	,140	,889
Erkek	331	241,09	24,82881			

Tablo 2 incelendiğinde çocukların sınıf düzeylerine göre sosyal uyum düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($t_{666}=3,380$, $p<.05$). Buna göre altıncı sınıfta öğrenim gören çocukların sosyal uyum puan

ortalamalarının ($\bar{X}=243,71$), yedinci sınıfta öğrenim gören çocukların sosyal uyum puan ortalamalarından ($\bar{X}=238,89$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Çocukların Sınıf Düzeylerine Göre Sosyal Uyum Düzeylerine İlişkin t testi sonuçları

Sınıf düzeyi	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
6.sınıf	324	243,71	23,65709	666	2,380	,018
7.sınıf	344	238,89	28,21187			

Tablo 3 incelendiğinde çocukların doğum sıralarına göre sosyal uyum düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($F_{2-665}=2,380$, $p<.05$). Farklılığın anlamlılığına ilişkin yapılan

Scheffe testi sonuçlarına göre, doğum sırası ilk çocuk olanların sosyal uyum puan ortalamalarının ($\bar{X}=244,32$), son çocuk olanlardan ($\bar{X}=238,64$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Çocukların Doğum Sıralarına Göre Sosyal Uyum Düzeylerine İlişkin Anova testi sonuçları

Doğum sırası	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	p
İlk çocuk	279	244,32	23,44676	2/665	2,380	,035
Ortanca ya da ortacandan biri	157	239,71	29,13088			
Son çocuk	232	238,64	26,92397			

Tablo 4 incelendiğinde çocukların kardeş sayılarına göre sosyal uyum düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($t_{666}=2,154$, $p<.05$). Buna göre iki ve daha az kardeşi olan

çocukların sosyal uyum puan ortalamalarının ($\bar{X}=242,69$), üç ve daha fazla kardeşi olan çocukların sosyal uyum puan ortalamalarından ($\bar{X}=237,95$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Çocukların Kardeş Sayılarına Göre Sosyal Uyum Düzeylerine İlişkin t testi sonuçları

Kardeş sayısı	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
2 ve daha az	467	242,69	24,30904	666	2,154	,032
3 ve daha fazla	201	237,95	29,89342			

Tablo 5 incelendiğinde çocukların aile yapılarına göre sosyal uyum düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($t_{666}=2,117$, $p<.05$). Buna göre çekirdek aileye sahip olan

çocukların sosyal uyum puan ortalamalarının ($\bar{X}=242,21$), üç geniş aileye sahip olan çocukların sosyal uyum puan ortalamalarından ($\bar{X}=236,42$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Çocukların Aile Tiplerine Göre Sosyal Uyum Düzeylerine İlişkin t testi sonuçları

Aile yapısı	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Çekirdek	559	242,21	25,14475	666	2,117	,035
Geniş	109	236,42	30,64179			

Tablo 6'a göre çocukların sosyal uyum düzeyleri anne öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{666}=-2,641$, $p<.05$). Buna göre anne öğrenim durumu ortaokul ve üstünde olan çocukların sosyal uyum puan

ortalamalarının ($\bar{X}=243,19$), anne öğrenim durumu ilkököl ve altında olan çocukların sosyal uyum puan ortalamalarından ($\bar{X}=237,53$) anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 6. Çocukların Anne Öğrenim Durumlarına Göre Sosyal Uyum Düzeylerine İlişkin t testi sonuçları

Anne Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
İlkokul ve altı	222	237,53	29,52044	666	-2,641	,008
Ortaokul ve üstü	446	243,19	24,15441			

Tablo 7. incelendiğinde çocukların sosyal uyumlarının baba öğrenim durumuna göre farklılaştığı görülmektedir ($t_{666}=-2,814$, $p<.05$). Buna göre anne öğrenim durumu ortaokul ve üstünde olan çocukların sosyal uyum puan

ortalamalarının ($\bar{X}=242,53$), anne öğrenim durumu ilkököl ve altında olan çocukların sosyal uyum puan ortalamalarından ($\bar{X}=239,41$) anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 7. Çocukların Baba Öğrenim Durumlarına Göre Sosyal Uyum Düzeylerine İlişkin t testi sonuçları

Baba Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
İlkokul ve altı	111	234,91	27,86388	666	-2,814	,005
Ortaokul ve üstü	557	242,53	25,67382			

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada, cinsiyetin çocukların sosyal uyum düzeyleri üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Sosyal uyumda cinsiyetten çok çocuğun temel gereksinimlerinin karşılanmasının ve sosyal ve duygusal olarak desteklenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Buna rağmen Çetin ve Alkan-Ersoy (2016), 12-14 yaş arası ergenlerin sosyal beceri düzeyi ile ebeveynlerine bağlanma güvenliği arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında, kız çocukların olumlu sosyal davranış puanlarının erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu; öte yandan olumsuz sosyal davranış puanlarının erkeklere göre anlamlı düzeyde düşük olduğunu belirlemişlerdir.

Araştırma sonucuna göre altıncı sınıfta öğrenim gören çocukların sosyal uyum düzeyleri yedinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Altıncı sınıfta

öğrenim gören çocukların sosyal uyum düzeylerinin yüksek olmasında, okula uyum sağlamak için daha çok çaba göstermesinin ve buna bağlı uyumsal davranışlarının gelişmesinin etkili olabileceği söylenebilir. Çetin ve Alkan-Ersoy (2016), yaptıkları çalışmada olumlu sosyal davranış puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığını; ancak sekizinci sınıfta öğrenim gören çocukların olumsuz sosyal davranış puanlarının altıncı ve yedinci sınıfta öğrenim gören çocukların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuşlardır. Güven (2017), 12-14 yaş grubu çocukların müziğe ilişkin tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 12 yaşındaki çocukların sosyal beceri puanlarının 13 ve 14 yaşındaki çocukların sosyal beceri puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğunu saptamıştır.

Araştırmada, doğum sırasının çocukların sosyal uyum düzeyleri üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu bulunmuştur. Buna göre ilk sırada

doğan sosyal uyum düzeyleri, son sırada doğan çocuklardan anlamlı düzeyde yüksektir. Bireyin yaşam biçimini ve kişilik özelliklerini belirleyen önemli değişkenlerden biri doğum sırasıdır (Kalkan, 2008). Doğum sırası, bireyin yaşamı üzerinde etkilidir. Doğum sırası, bireylerin deneyimlerini ve gelişimlerini etkileyebileyerek kişiliğın birçok yönü üzerinde etki bıraktığından her doğum sırası kendine özgü kişilik özelliklerini barındırır (Gustafson, 2010). İlk doğan çocuklar, ailenin ekonomik kaynaklarından daha fazla yararlanma, ihtiyaçlarının daha kolay karşılanması ve daha çok ilgi görme gibi yönleriyle daha avantajlı konumdadırlar (Schwefer, 2018). Bu avantajlı konumları, ilk sırada doğan çocukların sosyal uyum becerilerini geliştirebilir. Bu nedenle ilk sırada doğan çocukların sosyal uyum düzeyleri daha yüksek çıkmış olabilir.

Araştırmada, kardeş sayısının çocukların sosyal uyum düzeyleri üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Buna göre en fazla iki kardeşi olan çocukların sosyal uyum düzeyleri, üç ve daha fazla kardeşi olan çocuklardan yüksektir. Daha fazla çocuğa sahip aileler çocukların ihtiyaçlarını karşılama ve onlara zaman ayırma konusunda güçlükler yaşayabilir. Bu sonuç da çocukların uyumlarına engel olan davranışları geliştirmelerine nedne olabilir. ihtiyaçların karşılanmasında güçlüklerin ortaya çıkmasına ve Avşar (2013), kardeşlik faktörleri ile sosyal beceri performansı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, kardeşi olanların kardeşi olmayanlara göre sosyal beceri duyuşsal kontrol puanlarının daha yüksek olduğunu saptarken, kardeş sayısının duyuşsal kontrol puanıyla bir ilişkisi olmadığını ortaya koymuştur. Aral ve Gürsoy (2000) ise gençlerin yalnızlık düzeylerini inceledikleri araştırmalarında kardeş sayısının yalnızlık düzeyi üzerinde etkili olmadığını saptamışlardır. Ayan (2017) ise, ergenler üzerinde yaptığı araştırmada tek çocuk olanların diğerlerine göre özyeterlik ve öfke kontrol düzeylerinin yüksek olduğunu belirlemiştir. Tüm bu faktörler, çocukların sosyal uyumları üzerinde etki bırakabilmektedir.

Araştırmada, aile yapısının çocukların sosyal uyum düzeyleri üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Buna göre çekirdek aileye sahip olan çocukların sosyal uyum düzeyleri, geniş aileye sahip olan çocuklardan anlamlı düzeyde yüksektir. Geniş ailelerde karşılaşılan sorunların çözümü güçleşebilir ve iletişim kurmada güçlükler yaşanabilir. Bu gibi

sorunlar da çocukların uyumlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Aile yapısının özellikleri çocukların sosyal uyumları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Booth ve Kee, 2009). Aile büyüklüğünün çocukların eğitimsel başarıları (Cobb-Clark ve Moschion, 2013) ve benlik saygıları (Çetinkaya vd., 2006) üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu belirtilmektedir.

Araştırmada, anne ve baba öğrenim düzeyi artıkça çocukların sosyal uyum düzeylerinin arttığı belirlenmiştir. Ebeveynler çocukların gelişimleri üzerinde önemli rol oynar (Stolz, 2011). Özellikle, öğrenim düzeyi yüksek olan anne-babalar, çocuklarıyla kurdukları ilişkilerin ve onlara sundukları imkanların çocuklarının gelişimleri açısından ne denli önemli olduğunu farkındadırlar. Bu nedenle öğrenim düzeyi yüksek anne-babalardan çocuklarının sosyal gelişimlerini daha iyi desteklemeleri beklenmektedir. Böylece, sağlıklı etkileşimlerin kurulduğu aile ortamında çocukların gelecekteki refahının temeli kurulur. Çocuklar buldukları sosyal çevreye daha kolay uyum sağlar. Güzel (2005) yaptığı araştırmada, anne-baba öğrenim durumunun ergenlerin sosyal destek algıları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Çakmak ve Şahin (2017) ise, ortaokulda öğrenim gören çocuklar üzerinde yaptıkları araştırmalarında, anne eğitimi durumu ile sosyal ilişki unsurları ölçeği alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı derecede farklılık görülmediğini; baba eğitim durumuna göre aile desteği ve arkadaş desteği boyutu puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu tespit etmişlerdir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda,

- Aile içinde yaşça küçük olan çocukların sosyal gelişimlerinin desteklenmesi konusunda çalışmalar yapılması,
- Kardeş sayısı fazla olan çocukların sosyal uyumlarını geliştirmeye yönelik uygulamalara yer verilmesi,
- Geniş ailede yaşayan çocukların sosyal ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve karşılanmasına yönelik çalışmalar yapılması,
- Öğrenim düzeyi düşük anne –babaya sahip çocukların sosyal yaşantılarının güçlendirilmesi ve sosyal uyumlarının geliştirilmesi için sosyal faaliyetlere yönlendirilmeleri,

- Farklı eğitim kademelerde bulunan çocukların sosyal uyumlarını etkileyen faktörlerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılması,
- Çocuklarda sosyal uyumun farklı değişkenler açısından incelenmesi,
- Sosyal uyumu geliştirmeye yönelik programların uygulanarak etkisinin sınanması,
Sosyal uyumu etkileyen değişkenlerin belirlenmesine yönelik karma desenli çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akduman, G. G., Günindi, Y., Türkoğlu, D. 2015. Okul öncesi dönem çocukların sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*; 8(37): 973-683.
- Akış, G., Alakoç Pırpır, D. 2018. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların okula uyumlarını yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*; 13(19): 21-49.
- Aladağ Albayrak, Ö. 2012. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin akademik ve sosyal uyumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Ali, R., Solis, C., Omoronyia, I., Salehie, M., Nuseibeh, B. 2012. *Social adaptation: When software gives users a voice*.
- Alzboon, S.O. 2013. Social adaptation and its relationship to achievement motivation among high school students in Jordan. *International Education Studies*; 6(10): 63-69.
- Aral, N., Gürsoy, F. 2000. Gençlerin yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*; 25(116): 8-12.
- Aras, E. 2015. Üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Atherton, R.G. 2010. *Adolescent adjustment in rural appalachian youth*. ProQuest LLC. 789 East Eisenhower Parkway, PO Box 1346, Ann Arbor, MI 48106.
- Avşar, A.H. 2013. Ergen bireylerde sosyal beceri düzeyinin kardeşli ve tek çocuk olma açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ayan, A. 2017. Yalnızlık ve utangaçlık düzeyinin özyeterlik ve öfke kontrolü üzerine etkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*; 17(1): 87-108.
- Aydın, A., Sönmez, O.İ. 2014. Zihinsel yetersizliği olan çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının çocukların sosyal becerilerine etkisi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*; 11(1): 149-168.
- Aydoğdu, F. 2019. Göçmen aile çocuklarının uyum düzeylerine sosyal uyum eğitim programının etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayram, L. 2013. Düzenli spor yapmanın ıslahevlerindeki çocuk ve gençlerin sosyal uyum ve iletişim becerileri üzerindeki etkisi. Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Booth, A. L., Kee, H. J. 2009. Birth order matters: the effect of family size and birth order on educational attainment. *Journal of Population Economics*; 22(2): 367-397.
- Büyüköztürk, Ş. 2014. Deneysel desenler: Öntest-sontest, kontrol grubu, desen ve veri analizi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Campbell, C., Hansen, D.J., Nangle, D.W. 2010. Social skills and psychological adjustment. *In Practitioner's guide to empirically based measures of social skills* (pp. 51-67). Springer, New York, NY.
- Canbulat, T., Küçükkaragöz, H. 2007. Kesintili zorunlu eğitimden etkilenen ilkököl birinci sınıf öğrencilerinin okula uyum ve okula hazır bulunuşluk düzeylerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*; 25 (4): 1573-1586.
- Can Yaşar, M. 2011. Anne ve öğretmen görüşlerine göre çocukların sosyal uyum ve becerilerinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*; 13(2): 99-112.
- Cobb-Clark, D. A., Moschion, J. 2013. *The impact of family size on school achievement: Test scores and subjective assessments by teachers and parents*.
- Coşkun, N., Samancı, O. 2012. İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda sosyal beceri düzeyi ile sosyal bilgiler dersine yönelik tutumların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Educational and*

- Instructional Studies In The World*; 2(1): 32-41.
- Çakmak, A., Şahin, H. 2017. Ortaokula devam eden öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin okul tükenmişliğine etkisinin incelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*; 16(61): 569-582.
- Çam, O., Saka, Ş., Gümüş, A. B. 2009. Meme kanserli hastaların psikososyal uyumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Meme Sağlığı Dergisi/Journal of Breast Health*; 5(2): 73-81.
- Çetin, A. G. A., Alkan-Ersoy, Ö. 2017. 12-14 Yaş arası ergenlerin sosyal beceri düzeyi ile ebeveynlerine bağlanma güvenliği arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*; 7(2): 419-440.
- Çetinkaya, S., Arslan, S., Nur, N., Özdemir, D., Demir, Ö. F., Sümer, H. 2006. Sivas il merkezinde sosyoekonomik düzeyi farklı üç ilköğretim okulu öğrencilerinin benlik saygısı düzeyi. *Klinik Psikiyatri*; 9(3): 116-122.
- Çetinöz, D., Yıldırım Doğru, S. S. (2016). Gelişimi risk altında olan okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin değerlendirilmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*; 6(2): 151-172.
- Dar, I.A., Tali, L.A. 2014. Adjustment problems among Kashmiri adolescents. *International Journal of English Language, Literature and Humanities*; 1: 99-107.
- Deka, S. 2017. Adjustment problems among adolescent girl students of secondary schools: A study. *International Journal for Innovative Research in Multidisciplinary Field*; 3(8): 191-195.
- Dumitrescu, S. 015). Characteristics of adolescent emotional development. *Romanian Journal of Cognitive Behavioral Therapy and Hypnosis*; 2(4): 47-53.
- Ercan, M.S. 2012. Uluslararası öğrencilerin uyum sorunlarının incelenmesi ve bu sorunların çözümüne yönelik beklentilerin araştırılması. Uzmanlık Tezi. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Ankara.
- Fergusson, D.M., Horwood, L.İ., Boden, J.M. 2006. Structure of internalising symptoms in early adulthood. *The British Journal of Psychiatry*, 189(6): 540-546.
- Gustafson, C. 2010. *The effects of birth order on personality. Unpublished Master Thesis). The Faculty of the Alfred Adler Graduate School, Minneapolis, ABD.*
- Gülay, H., Önder, A. 2011. Annelerin tutumlarına göre 5-6 yaş çocuklarının sosyal-duygusal uyum düzeyleri. *Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*; 1(1): 89-105.
- Güzel, H. 2005. Psikiyatrik yardım alan ergenlerin sosyal destek algıları ve bunu etkileyen etmenler. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güven, E. 2017. 12-14 Yaş grubu çocukların müziğe ilişkin tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kalkan, M. 2008. Psikolojik doğum sırası bireylerin stresle basa çıkma stratejilerinin yordayıcısı mıdır?. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*; 3(30): 45-59.
- Karasar, N. 2016. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. 31 Basım. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Karevold, E. 2008. *Emotional problems in childhood and adolescence: predictors, pathways and underlying structure.*
- Kaya, Ö. S., Akgün, E. 2016. Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*; 15(4): 1311-1324.
- Kul, S. 2014. Uygun istatistiksel test seçim kılavuzu/Guideline for suitable statistical test selection. *Plevra Bülteni*; 8(2): 26-29.
- McKillup, S. 2012. *Statistics explained: An introductory guide for life scientists (Second edition). United States: Cambridge University Press.*

- Leung, C., Karnilowicz, W. 2002. The psychological and sociocultural adaptation of chinese and vietnamese immigrant adolescents in Australia. In *International Perspectives on Child and Adolescent Mental Health* (Vol. 2, pp. 519-539). Elsevier.
- Ryan, A. M., Patrick, H. 2001. The classroom social environment and changes in adolescents' motivation and engagement during middle school. *American Educational Research Journal*; 38(2): 437-460.
- Schwefer, M. 2018. *Birth Order Effects and Educational Achievement in the Developing World* (No. 282). *Ifo Working Paper*.
- Seçer, Z., Gülay-Ogelman, H., Şimşek, H., Önder, A., Bademci, D. 2014. Akran şiddetine maruz kalan ve kalmayan 5-6 yaş okul öncesi çocukların okula uyumlarının analizi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*; 23: 351-375.
- Seçkin, S. 2015. Ergenlerde ebeveynlerden algılanan ilgi/kabul ile ergenin sosyal uyumu ve dürtü kontrol düzeyi arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Steinberg, L. 2017. *Adolescence* (11th ed.). Boston: McGrawHill.
- Stolz, H. E. 2011. Parenting education. Family life education: *Principles and Practices for Effective Outreach*, 2.
- Stoolmiller, M., Kim, H.K., Capaldi, D.M. 2005. The course of depressive symptoms in men from early adolescence to young adulthood: identifying latent trajectories and early predictors. *Journal of Abnormal Psychology*; 114 (3): 331-345.
- Sungur, G. 2010. İlköğretim birinci sınıfa devam eden çocukların sosyal uyum ve Becerilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tanrıverdi, H., Erarslan, N. 2015. Okul öncesi çocukların sosyal uyum ve beceri düzeyleri ile değer kazanımları arasındaki ilişki. *KTÜ SBE Sosyal Bilimler Dergisi*; (9): 9-23.
- Uysal, H., Aydos, E. H., Akman, B. 2016. Okul öncesi dönem çocuklarının sınıfa uyumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*; 36(3): 617-645.
- Wenz-Gross, M., Siperstein, G.N., Untch, A.S., Widaman, K.F. 1997. Stress, social support, and adjustment of adolescents in middle school. *The Journal of Early Adolescence*, 17 (2): 129-151.
- Yoleri, S., Tanış, H. M. 2014. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyum düzeylerini etkileyen değişkenlerin incelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*; 4(2): 130-141.
- Yablonska, T. 2013. Family factors of person's identity development during adolescence and early adulthood. *Social Welfare: Interdisciplinary Approach*; 2 (3): 30-40.